

Eerbetoon aan een Duitse opa

Als tiener kreeg Alex Dekker voor het eerst het familiegeheim te horen: zijn opa was een Duitser. Geboeid door deze onthulling besluit hij op latere leeftijd op onderzoek uit te gaan naar zijn opa's verleden. Het resultaat is het boek *Mijn opa was een Duitser*. Reden om Alex enkele vragen te stellen over zijn boek.

Vijf vragen aan Alex Dekker

(1) Wat was je eerste reactie toen je het familiegeheim hoorde?

Ik had gemengde gevoelens. Mijn wereldje stortte in: het beeld van mijn lieve, zorgzame oma viel aan diggelen. Ze kreeg een stigma in mijn belevenis. Toen ik het familiegeheim had gehoord en oma voor de eerste keer zag, bleef ik enigszins op afstand. De tweede keer was die afstand al weer heel klein: mijn oma was nog steeds dezelfde persoon.

Wat het ook vervelend maakte, waren de bussen vol Duitsers die dagelijks door ons dorp reden. Meerdere malen speelde ik met de gedachte dat mijn opa in dat gezelschap kon zitten. Die Duitsers waren opeens 'familie' in plaats van toeristen. Dat was een raar gevoel.

(2) Waarom was je zo geboeid door het verleden van je opa?

Opa Kooij, de vader van mijn moeders kant, vertelde vroeger openhartig over de oorlog. Telkens opnieuw kwam hij met anekdotes, vaak klein en niets bijzonders. Op een bepaald moment ben ik gaan doorvragen: wat voor militairen Duitsers waren, hoe ze zich gedroegen, enzovoorts. Opa Kooij vertelde over hele normale mensen. Duitsers waren geen 'moffen' meer, het werden mensen. Dat gaf een conflict met het beeld dat ik op school mee had gekregen. Daar waren het beesten geweest, fanatieke nazi's, verantwoordelijk voor de Holocaust. Langzaam maar zeker ontdekte ik dat het beeld van de geschiedenislessen een uitvergoting was van een deel van de Duitsers.

Uiteindelijk wilde ik een kloppend beeld van mijn Duitse opa hebben. Was hij een moordenaar? Een nazi? Wat was hij? En bovenal: waar was hij? Ik wilde de rol van mijn opa in de oorlog ontdekken. Als mijn opa een kampbewaker was geweest, dan wilde ik dat ook weten. Niet om te oordelen of te veroordelen, maar om te kijken wat 'zijn' oorlog was. Om te ontdekken of 'zijn' oorlog dezelfde was als die oorlog die in alle boekjes stond.

(3) Hoe reageerden je familieleden op je voornemen om het oorlogsverleden van je opa te beschrijven?

In eerste instantie wilde iedereen alles met me bespreken. Na een paar jaar kwam de vraag of ik niet een en ander op papier wilde zetten. Vrijwel iedereen was nieuwsgierig naar wat er precies was gebeurd. Iedereen leefde met het idee dat opa verdwenen was. Maar hoe of wat wist niemand. Iedere verjaardag kwam opa wel ter sprake. Wat weet je al? Heb je wat gevonden? Of losse verhalen: hij is verdwenen in 1945, hij sprak Nederlands, hij woonde in Schagen, dat soort dingen. Uiteindelijk hielp iedereen mee, omdat ze na al die jaren het echte verhaal wilden weten.

(4) Heb je gedurende je onderzoek wel eens met de gedachte gespeeld om het bijtje erbij neer te gooien?

Opgeven was geen optie voor mij, want dan zou ik nooit te weten komen wie mijn opa daadwerkelijk was. Daar kon ik niet tegen. Ik weigerde me neer te leggen bij het gegeven 'Herbert is verdwenen en liet je vader achter'. Zolang ik er was, kon mijn opa er ook zijn. Bij mij nestelde het idee dat er misschien ergens wel iemand was die mijn opa had gekend.

Sommige voorvallen gaven me een nieuwe impuls om niet op te geven. Zoals mijn bezoek aan Hannover samen met mijn broer, de stad waar mijn opa tot 1985 had gewoond. Toen we niemand in de straat aantroffen wilden we weer gaan. Eenmaal bij de auto bedacht ik me en gingen we achter de huizen kijken en lopen. Daar bleek een buurvrouw te zijn die mijn opa had gekend. Dit soort voorvallen gaf me een stimulans om door te zetten.

(5) Wat wilde je met je boek bereiken?

In eerste instantie was mijn vraag, hoe algemeen dan ook: wat is er gebeurd? Ik wilde de militaire gangen van opa na gaan. Het leverde mij een verrassend beeld op: hij was op plaatsen geweest waar ik nog nooit van had gehoord. Wat eigenlijk niet zo goed lukte, was een antwoord formuleren op de vraag wie hij nou eigenlijk was geweest. In gesprekken met mensen die hem gekend hebben, kwam het beeld van een vriendelijke man naar voren. Een beetje kleurloos, onopvallend bijna. Halverwege het schrijven besepte ik dat ik me alleen maar bezig kon houden met dat wat er opgeschreven was. Niet zijn gevoelens of ideeën.

Toen ik begon met zoeken, hoopte ik dat ik opa onder ogen kon komen. Dat is helaas nooit gelukt. Ondanks zijn verleden, zijn vertrek uit Alkmaar, zijn relatie met oma, wilde ik een klein herdenkingsboekje schrijven over mijn opa. Als een soort monumentje omdat hij mijn opa was, ondanks de ellende, de oorlog, de troep en het verdriet.

► **Mijn opa was een Duitser. Een Hollands-Duits familiegeheim – Alex Dekker (Uitgeverij Just Publishers 2011)**